

Тюленєва Н.І., Вознюк О.В. Виховання самосвідомості дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії родини та ДНЗ // Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні. Використання педагогічних ідей В. О. Сухомлинського в закладах дошкільної освіти: збірник студентських наукових праць / за заг. редакцією проф. Л.В.Зданевич, доц. Л.С. Пісоцької, Л.А. Машкіної, Розгон В.В., М.С. Колесникової. Хмельницький : ХГПА, 2018. 152 с. – С. 98-102.

Тюленєва Наталія Іллівна, слухач
магістратури зі спеціальності «Дошкільна
освіта» Житомирського державного
педагогічного університету імені Івана
Франка, м. Житомир;
**Вознюк Олександр
Васильович**, професор кафедри
дошкільної освіти і педагогічних
інновацій Житомирського державного
педагогічного університету імені Івана
Франка, доктор педагогічних наук,
м. Житомир

ВИХОВАННЯ САМОСВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ РОДИНИ ТА ДНЗ

Актуальність теми: На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти проблеми сімейного виховання не можна відокремлювати від дошкільної освіти. Сьогодні важливе значення надається роботі з сім'єю. Важливо, щоб батьки, педагоги в різних життєвих ситуаціях давали дітям право на елементарні форми самовизначення. Дорослий спрямовує активність дітей, залучає їх до різних видів діяльності. Спільна праця батьків та педагогів створить сприятливі умови для збагачення життєвих вражень дитини.

Проблемами виховання дітей в сім'ї займалися багато педагогів: К.Ушинський («найпершим обов'язком батька сім'ї є виховання особистості, корисної для суспільства»), В. Стефаник (зумів майстерно підняти завісу таємничості сімейного життя, розкрити психолого-педагогічні аспекти родинного виховання, як добрий, розумний учитель, помічник і пораданик), А.

Макаренко (стверджував, що сім'я повинна бути колективом, в якому діти отримують первинне виховання і який, нарівні з установами суспільного виховання, впливає на правильний розвиток і формування особистості дитини), В.Сухомлинський ("найважливіші риси якості особистості зароджуються в сімейному вихованні"), О. Кононко ("розвиток чутливості дитини до себе, свого тіла, до інших людей, що оточують її, сприятиме формуванню здатності відгукуватися на життєві події, не бути байдужою до людей і пов'язаних із ними ситуацій") та ін.

Сьогодні родинне виховання перебуває на новій стадії розвитку. Так, у Державній національній програмі «Освіта» одним із пунктів основних шляхів реформування виховання є організація родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу і забезпечення педагогічного всеобучу батьків.

Мета статті – визначення та обґрунтування змісту, форм та методів взаємодії родини та дошкільного закладу у вихованні самосвідомості дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел дозволяє дійти висновку, що під самосвідомістю слід розуміти процес усвідомлення людини своєї особистості, свого «Я», як фізичного, духовного і суспільної істоти. Самосвідомість – це знання і в той же час ставлення людини до себе як до певної особи. Всі сторони особистості (фізична, духовна, суспільна) знаходяться в найтіснішому єдності, впливають один на одного. Процес усвідомлення цих сторін особистості, є складний єдиний процес.

Важливий чинник становлення особистості – самоусвідомлення як представника певної статі оволодіння відповідним рольовим поведінкою. Вчені називають цю формуванням психологічного статі та відзначають особливу роль сім'ї у цьому процесі. Дитина бачить приклад поведінки батьків, їхніх стосунків, трудового співробітництва, будує свою поведінку з урахуванням наслідування [4, с. 568].

У сім'ї дитина отримує перші уявлення про себе та інших людей, розвиває необхідні для життя соціальні почуття, навички спілкування і спільної діяльності. Сім'я створює передумови для взаємопроникнення світу дітей і світу дорослих, що є важливим чинником соціалізації особистості. Унікальні виховні можливості сім'ї впливають на людину протягом усього її життя [2, с. 265].

Окрім батьківського виховання, в даному випадку велику допомогу надає дошкільний заклад, одним із завдань якого є створення умов, що гарантують формування та зміцнення здоров'я вихованців [4].

Робота педагогів спрямована на педагогічну просвіту батьків, а використання різних форм роботи з батьками допоможе вихователям не тільки у здобутті теоретичних знань, а й у практичній діяльності. Щоденні діалоги, практичні заняття допоможуть подолати проблеми організації життєдіяльності дітей дошкільного віку. Сучасне життя спонукає до урізноманітнення та оновлення форм спільної роботи дошкільного закладу і сім'ї. Вивчення та аналіз методичних рекомендацій О.Кононко, Т.Олексєєнко та інших науковців і практиків дозволяє виділити такі форми взаємодії родини з дошкільним закладом:

- індивідуальні (вступне анкетування, попередні візити батьків з дітьми до садка, співбесіди, консультації, відвідування педагогами своїх вихованців удома, телефонний зв'язок);
- наочно-письмові (батьківські куточки, тематичні стенди, ширмочки, планшети, папки-пересувки, дошка оголошень, інформаційні листки, тематичні виставки, анкетування, скринька пропозицій, індивідуальні зошити, неформальні листи, родинні газети, педагогічна бібліотека, запрошення, вітання тощо. Найпоширенішими наочно-інформаційними формами роботи є виставки дитячих робіт; реклама книг, публікацій у періодиці, в системі Інтернет з проблем сімейного виховання);
- групові (консультації, практикуми, школа молодих батьків, гуртки за інтересами, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми – вчителями, лікарями, психологом, юристом тощо);
- колективні (батьківські конференції, тематичні зустрічі за «круглим столом», засідання батьківського комітету, дні відкритих дверей, створення групи батьків-порадників, перегляд ранків, спільні свята, спортивні змагання тощо) [7].

Для залучення батьків до діяльності дошкільної установи розроблена спеціальна методика, що включає три етапи:

- перший – актуалізація потреб батьків в освіті власної дитини;

- другий – педагогічна освіта батьків як замовників на освітні послуги в дошкільній установі;
- третій – партнерство педагогів і батьків у діяльності дошкільної установи, в основу якого закладені ідеї гуманізації відносин, пріоритет загальнолюдських цінностей з акцентом на особистісно-діяльнісний підхід [6].

Під впливом досвіду спілкування з дорослими у дошкільника не лише формуються критерії оцінки себе і інших, але і зароджується дуже важлива здатність – співчувати іншим людям, переживати чужий жаль і радощі як власні. У спілкуванні з дорослими і однолітками він вперше усвідомлює, що потрібно враховувати не лише свою, але і чужу точку зору. Саме з налагодженої системи взаємин дитини з дорослим і починається орієнтація дитини на інших, тим більше що вона також потребує визнання оточуючих людей [1].

Взаємодія педагогів і батьків дітей дошкільного віку здійснюється в основному через:

- залучення батьків до педагогічного процесу;
- розширення сфери участі батьків у організації життя освітнього закладу;
- перебування батьків на заняттях у зручний для них час;
- створення умов для творчої самореалізації педагогів, батьків, дітей;
- інформаційно-педагогічні матеріали, виставки дитячих робіт, які дозволяють батькам ближче познайомитися зі специфікою закладу, знайомлять його з виховним і розвивальним середовищем;
- об'єднання зусиль педагога і родини у спільній діяльності щодо виховання та розвитку дитини: ці взаємини слід розглядати як мистецтво діалогу дорослих з конкретною дитиною на основі знання психічних особливостей його віку, враховуючи інтереси, здібності і попередній досвід дитини;
- прояв розуміння, терпимості і такту у вихованні та навчанні дитини, прагнення враховувати його інтереси, не ігноруючи почуття і емоції;
- поважні взаємини сім'ї та освітнього закладу [3].

Висновки. Отже, для формування самооцінки важлива та діяльність, в яку включений дитина, і оцінки його досягнень дорослими і однолітками, тому що критерії самооцінки

безпосередньо залежать від дорослого і прийнятої системи виховної роботи. Тому вихователі та батьки, об'єднанні у своїй діяльності, діють в інтересах дитини, створюють для неї належні умови. Від того, наскільки такі взаємовідносини будуть узгоджені, залежить успіх формування особистості в цілому. Саме взаємодія у педагогічному процесі сім'ї та дошкільного закладу здатна здійснювати особистісно-орієнтований підхід, формувати індивідуальність, активізувати творчий потенціал не лише дитини, але і педагогів, і батьків. Сучасна педагогічна практика має різноманітне коло форм роботи з батьківською спільнотою. Деякі із цих форм дуже близькі за цілями, але дозволяють урізноманітнити процес спілкування з батьками. Переважна більшість форм роботи застосовується практиками для залучення батьків до роботи з виховання самосвідомості дітей [5]. Перспективи подальших розвідок вбачаємо в розробці експериментальної системи взаємодії дошкільного закладу з батьками у вихованні самосвідомості дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Гаврущенко Л. С. Організація роботи щодо взаємодії дошкільного навчального закладу з родиною / Л. С. Гаврущенко. Яготин : відділ освіти, 2013. 101 с.
2. Лесгафт П.Ф. Сімейне виховання дитини / П.Ф. Лесгафт. М.: Педагогіка, 1996. 264 с.
3. По німанська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. / Т.І. Поніманська. К.: Академвидав, 2006. 455 с.
4. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник / Кузьмук Л.І. та ін.. ; за ред. Т.І. Поніманської. К.: Видавничий дім "Слово", 2013. 568 с.
5. Соляник М.Г. Роль сімейного виховання у повноцінному розвитку дитини / М.Г. Соляник // Педагогічні науки. Вип. 15. С. 126
6. Зміст, організація й методика співпраці ДНЗ та батьків. URL: Klasna.Ocinka.com.ua
7. Оптимізація роботи дошкільного навчального закладу з родинами в умовах сьогодення. URL: Klasna.Ocinka.com.ua